

Дата: 04.10.2021

УРОК 10.

Тема: НАЙПОШИРЕНИШІ ВИПАДКИ ПОРУШЕННЯ ЛЕКСИЧНОЇ НОРМИ. КАЛЬКИ З ІНШИХ МОВ, НЕДОРЕЧНЕ ВЖИВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ СЛІВ У НЕВЛАСТИВОМУ ЇМ ЗНАЧЕННІ

Мета (формування компетентностей):

предметні: попередження порушень лексичної норми;

ключові: формування вмінь та навичок дотримуватись норм української літературної мови;

комунікативні: виховувати готовність у всіх мовленнєвих ситуаціях завжди говорити правильно;

інформаційні: вміння знаходити інформацію для виправлення лексичних і інших мовних помилок;

загальнокультурні: прагнення до досконалого володіння рідною, державною та іншими мовами.

Тип уроку: вивчення нового матеріалу.

Матеріали до уроку

Спостереження над мовним матеріалом

► Прочитайте речення. Чи трапляються в них порушення лексичної норми? Як слід казати правильно? Запишіть правильний варіант речень.

1. Моя сестра постійно *притримується* дієти. 2. У кожного мешканця будинку на дверях був поштовий *ящик*. 3. З нашого залізничного вокзалу відходять поїзди далекого слідування. 4. *Приведи*, будь ласка, приклад на вивчене правило.

Робота з текстом

► Прочитайте текст. Що таке калька?

Калька. 1. спец. Прозорий папір або тонка тканина, що накладається на креслення чи малюнок для точного копіювання.

1. Лінгв. Слово або вислів, утворені способом калькування. Калька... — слово (або окремий вираз), утворене шляхом копіювання того самого способу, яким воно було створене в іншій мові, тобто буквальний переклад морфологічних

елементів слова (або виразу) із збереженням його структури й порядку розташування складових частин.

Калька (франц. *calque*, італ. *calko* — копія, від лат. *calcare* — тиснути) — слово, його окреме значення, звороти, запозичені з інших мов шляхом буквального перекладу (як правило, за частинами). Однослівні кальки поділяються на словотвірні і семантичні, утворені завдяки семантичному перенесенню за іншомовним зразком (*навантаження* — рос. *нагрузка*). В окрему групу об'єднують напівкальки — проміжний тип між запозиченнями і калькою, що поєднують у собі особливості перших і других. При цьому одна частина слова запозичується матеріально, а інша калькується: міні-спідниця.

2. Творення нових слів і виразів шляхом копіювання лексико-семантичних та синтаксичних моделей іншої мови. Напр., складноскорочене слово лікнеп (ліквідація неписьменності) утворене калькою відповідного вислову лікбез (ліквідація безграмотності).

Редагування

► Зредагуйте словосполучення. Запишіть відредагований варіант.

Хутровий одяг, шкіряна хвороба, робітничий чоловік, споживацький попит, професіональний досвід, сміливий пожежний, особиста справа, писемна людина, об'єм знань, музична сім'я, лікарняний кабінет.

Робота над лексичними помилками та недоліками

► Прочитайте речення пояснення і рекомендації. Виправте недоречне вживання українських слів у невласному їм значенні. Запишіть правильні варіанти.

1. Тож добро має перемагати з найменшими жертвами та втратами, але більш гуманними ніж на *даний* момент способами. 2. На *даний* час наш світ і наше життя побудоване з багатьох взлетів і падінь. 3. У *даному* випадку все змінилося. 4. *Дана* ситуація визначила появу нового приладу.

Пояснення: даний — це дієприкметник, утворений від дієслова дати. Виникає запитання: хто той час дав? Хто дав ту роботу (доручення, завдання)? У зворотах у даний час, у даній справі, у даній роботі, якщо хоч трохи подумати, лексема даний не має сенсу. Чому не сказати нині, тепер (замість у даний час), у цій справі, у цьому творі? Замість на даному підприємстві — на цьому підприємстві, замість у даному разі — у цьому разі. *Дані*, *дано* використовують доречно математики (дано: $x=50$, дані комп’ютера).

Рекомендовано: на цей момент, нині, на сьогодні; у цьому разі, у такому разі, ця ситуація.

► Прочитайте речення. Користуючись довідкою, запишіть їх відповідно до норм української літературної мови. Назвіть кальки.

1. *Був порушеній спокій саду.*
2. *Дорога була вистелена знову.*
3. *Незважаючи на холодну осінню погоду, діти багато гуляють.*
4. Учасники львівської зустрічі переконали нас змінити своє *відношення* до деяких аспектів гуманітарного та економічного розвитку.
5. У парламенті почали *встановлювати* нову систему для голосування.
6. Фахівці (археологи) вникають у тайну каналів на підлозі будинків, *встановлюють* функцію таких частин архітектурного ансамблю, як дивні колони.

Довідка. Порушені, вистелено, попри, ставлення, монтувати, з'ясовують.

Домашнє завдання:

Правильний вибір слова

► Перепишіть. У поданих словах і словосполученнях підкресліть ті, що відповідають нормам української літературної мови.

Підписувати газети — передплачувати газети; переписуватися — листуватися; одружуватись на комусь — одружуватися з кимся; сміятися над кимся — сміятися, глузувати з когось; піти за хлібом — піти по хліб; зізнаватися в коханні — освідчуватися в коханні; старий друг — давній друг; події співпали у часі — події збіглися в часі; вірно писати (говорити, відповідати) — правильно писати (говорити, відповідати).

**Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту
y.levchuk2976@gmail.com**

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.